

Abril-Juliol del 2024

Butlletí informatiu 524

Inclou Separata 245, "El primer film doblat al català i la seva estrena a Terrassa (1933)"

CONVOCATORIA

ASSEMBLEA ANUAL ORDINARIA

Divendres 26 d'abril a les 7 de la tarda a la seu social,

amb l'ordre del dia següent

- 1-Lectura i aprovació, si s'escau, de l'acta de l'Assemblea del 2022.
- 2-Memòria d'activitats i econòmica del 2023. Informe d'altres i baixes de socis 2023*.
- 3-Aprovació del pla de treball i el pressupost del 2024*.
- 4-Torn obert de paraules.

(*) Tots aquests documents seran a la seu social a disposició de tots els socis a partir del 29 de març.

Editorial

Amb aquest nou butlletí iniciem un nou trimestre. Això vol dir que estem de ple a la primavera i que ens porta transformacions ambientals que moltes vegades afecten la nostra salut, com per exemple cansament agreujat, o bé tristesa, o per contra estem més hiperactius i de bon humor. La primavera també ens afecta, a l'entitat, però sempre per bé.

A la Junta estem molt il·lusionats amb el funcionament de l'entitat, ja que amb el canvi de local s'ha incrementat el nombre de socis que venen a fer tertúlia i l'estona passa com si res. Des d'aquesta editorial us vull convidar a gaudir-ne.

Els canvis sempre són bons i fan que ens adonem de les coses que són i no són importants, ens fan millorar i veure tot el que ens envolta des d'una altra perspectiva.

Durant aquest trimestre tenim moltes activitats per presentar. El proper 19 d'abril inaugurarem una nova exposició, "La novel·la popular", organitzada conjuntament amb el Museu del Còmic i la Il·lustració, que cronològicament ens mostrarà un conjunt d'obres i autors.

Al cap de quatre dies, el 23 d'abril, celebrarem Sant Jordi, en què l'entitat disposa de la seva parada institucional, tot i que en el moment d'escriure aquesta nota encara no sabem quina serà la nostra ubicació, i a la rambla d'Ègara celebrarem l'11a FIRA DEL LLIBRE VELL I D'OCASIÓ, on diferents paradistes us oferiran llibres i roses, en un dia especial ple de cultura i romanticisme.

Hi ha diferents llegendes que expliquen per què es regalen roses aquest dia. Una d'elles és que al segle XV a Barcelona se celebrava la Fira de les Roses, i a les dones que anaven a missa a la capella de Sant Jordi al Palau de la Generalitat se'ls en regalava una. Diuen que la rosa vermella és el símbol de la passió i a casa nostra, acompanyada amb la senyera i una espiga de blat, simbolitza la fertilitat. Per aquesta raó se sol regalar una rosa als enamorats, encara que avui en dia la tradició s'amplia a la família, als amics i a tothom.

El 26 de d'abril, a les 7 de la tarda, celebrarem l'ASSEMBLEA ANUAL ORDINÀRIA, un moment molt important de l'Associació que esperem i en què ens agradarà poder-vos saludar. En aquesta mateixa pàgina teniu l'ordre del dia.

El 4 de maig presentarem la nova placa de cava del cartell de la Fira Modernista, així com la 2a Trobada de Plaques de Cava, organitzada conjuntament amb Tecavins i l'Associació de Comerciants de Ca n'Aurell. Tot plegat es farà amb la Fira Mercat a la rambla d'Ègara, de les 9 a les 14 hores.

I, per acabar, al llarg del trimestre es presentarà per als col·leccionistes de sobrets de sucre la nova sèrie dedicada als cartells de Festa Major de Terrassa. Aquesta serà la 14a edició de sobrets editats per l'Associació de ben diverses temàtiques.

I acabo. Enguany fa 75 anys de la 1a Exposició Nacional de Numismàtica a Terrassa. No podem deixar de fer-ne esment i estem pensant com ho podríem commemorar, si pot ser abans d'acabar l'any. Potser amb l'encuny d'una medalla? Ens agradarà saber el vostre parer i us recomanem la lectura de l'article que obre el Butlletí amb què la doctora Ana Fernández, com sempre que li hem demanat, ens ha obsequiat. Gràcies, Ana.

Com podeu veure, les nostres activitats no paren i n'hi ha per a tots els gustos.

Esther Nosàs
Presidenta

Amb la col·laboració de:

Notícies de dins

Vam demanar a la Dra. Ana Fernández Álvarez que ens fes una semblança del que va suposar, el 1949, aquesta 1a Exposició Nacional de Numismàtica a Terrassa. Un esdeveniment que en el seu 75è aniversari no podiem oblidar.

75è Aniversari de la 1a Exposició Nacional de Numismàtica a Terrassa per Ana Fernández Álvarez

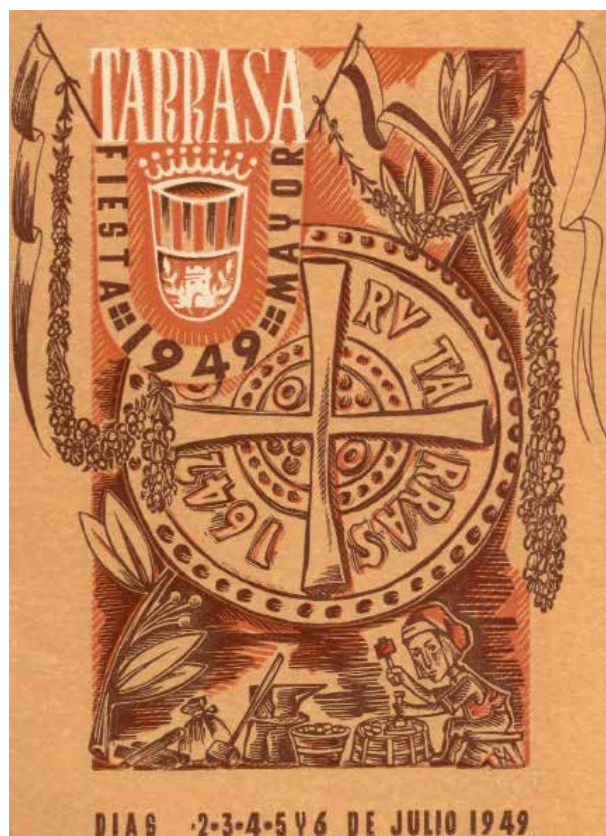
Cartell de la I Exposició Nacional de Numismàtica a Terrassa, 1949

Durant el Nadal del 1948, Jaume Llosas i Paloma obrí la seva col·lecció de monedes a exposició pública, fet que causà gran interès i fou motiu perquè el mateix Llosas suggerís, a l'alcalde Alfons Vallhonrat i Catà, la celebració a Terrassa d'una exposició numismàtica a escala estatal, iniciativa que fou acceptada de bon grat i que es va projectar i muntar durant la Festa Major de l'any següent.

La seva col·lecció la va començar quan tenia dotze anys, el 1909, amb un centau mexicà que s'havia trobat per casualitat i que havia confós per una moneda de coure de dos cèntims de curs legal. A poc a poc i amb molts sacrificis econòmics, va anar augmentant el seu fons, fins al 1948, quan ja posseïa unes cinc mil

peces corresponents a noranta-vuit estats diferents. Només d'espanyoles, en tenia cap a dues mil; la més antiga, una del regnat de Pere el Cruel, del 1330. També comptava amb una moneda del 132 aC, un duro de vuit rals del regnat de Ferran VI, datat el 1765, i una moneda obsidional terrassenca de coure que es va encunyar entre el 1641 i el 1642.

Respecte a aquesta col·lecció, segons explica Rafel Comes i Ezequiel a la revista *Terme*, número 14, Llosas (...) "reuní un copiós fons de moneda senzilla, que fou magnificada per la premsa de l'època, la qual arribà a catalogar-la, amb evident exageració, com de les primeres, i fins i tot com la primera col·lecció privada d'Europa. El 1962 la col·lecció fou adquirida pels propietaris de Sèmoles Espona, que el 1971 se l'endugueren de Terrassa fins a aquest any -1999-, en què ha retornat a la ciutat en el marc dels acords de la compra municipal de la fàbrica Espona, del carrer Colom".

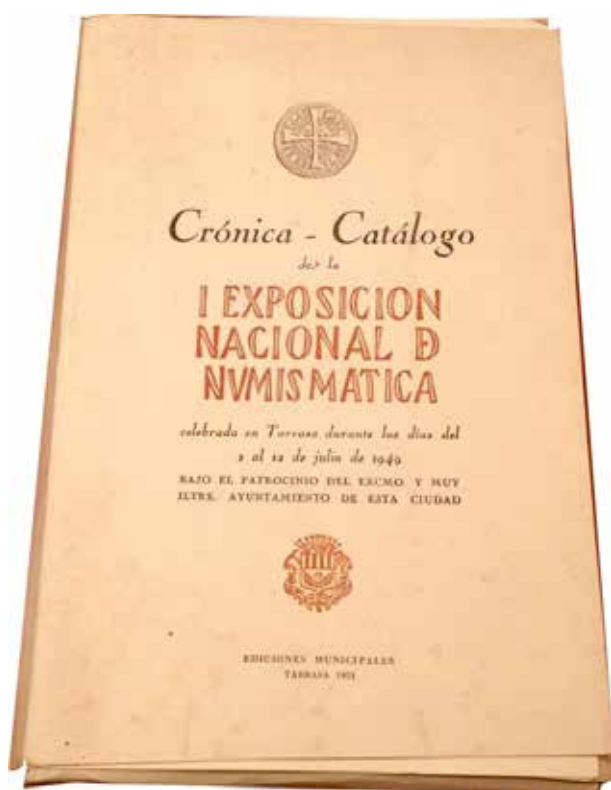
Cartell de la Festa Major de Terrassa de 1949.

Procedència: <https://recordsdeterrassa.wordpress.com/>

Amb motiu d'aquella rellevant efemèride i en qualitat d'assessors, visitaren Terrassa, el 14 de maig del 1949, Josep Vicenç Amorós i Barra, primer catedràtic de Numismàtica de la Universitat de Barcelona i organitzador i primer director del Gabinet Numismàtic de la ciutat comtal des del 1931, i Francesc Xavier Calicó i Rebull, membre de la Comissió Executiva que es va constituir per a aquella primera exposició i que fou presidida pel tinent alcalde de Cultura, Francesc Duran i Ullés. Aquesta Comissió s'encarregà, entre altres tasques, de redactar el reglament de l'exposició, d'editar quatre butlletins i una guia, i de formar una altra Comissió d'Admissió constituïda pels citats Josep Vicenç Amorós,

Francesc Xavier Calicó i Francesc Duran, així com per Miquel Carreras i Blasi, aleshores president del Grup Filatèlic i Numismàtic de Terrassa (GFNT) i soci número quatre, segons el llibre de socis del 1948, i pel periodista Miquel Palomares i Tirado.

Durant la visita d'Amorós i Calicó, l'Ajuntament de Terrassa va aconseguir que el Gabinet Numismàtic de Barcelona s'animés a participar-hi i a donar un especial suport a la mostra. Així, doncs, del 2 al 10 de juliol del 1949, tingué lloc en els salons de l'Ajuntament de Terrassa la celebració de la Primera Exposició Nacional de Numismàtica, que comptà amb la implicació d'importantes entitats terrassenques: la Cambra de Comerç, l'Institut Industrial, la Unió Comercial, la Caixa de Terrassa, la Junta de Museus, la Fundació Soler i Palet i el mateix GFNT. També comptà amb una cobertura de premsa a escala nacional.

Crónica-catàleg de l'Exposició Nacional de Numismàtica. Editat per l'Ajuntament de Terrassa el 1951. D'aquest catàleg es van fer dues versions, una estàndard i una altra de bibliòfil. 17x25 cm, 116 pàgines.

El dissabte 2 de juliol s'inaugurà l'exposició al Saló de Sessions de l'Ajuntament i, entre altres personalitats, hi assistí el director general de Belles Arts, Juan de Contreras y López de Ayala, marquès de Lozoya, que havia estat nomenat president de la Junta d'Honor i era molt amic de Santiago Padrós i Elies, el qual, juntament amb Jeroni Font i Casals, havien estat els encarregats de dissenyar el cartell de la mostra. També formaven part de la Junta d'Honor les següents persones: el governador civil i cap nacional del Movimiento, Eduardo Baeza Alegría; el president de la Diputació de Barcelona, Joaquim Buxó d'Abaigar; l'alcalde de Barcelona, Josep Maria d'Albert i de Despujol, i l'alcalde de Terrassa, Alfons Vallhonrat i Catà

També van assistir-hi el rector de la Universitat de Barcelona, el director general de la Caixa de Pensions i president de la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvi, Enrique Luño Peña; un regidor de l'Ajuntament de Barcelona, Manuel Sancho Vecino, en representació del seu alcalde; el degà de la Facultat de Filosofia i Lletres, José María Castro i Calvo; els catedràtics Tomàs Carreras i Artau i Lluís Pericot i Garcia; el director del Museu d'Arqueologia de Catalunya, Martín Almagro Basch; el doctor Frederic Udina i Martorell, aleshores vicerector de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; el director del Museu Arqueològic i de la Biblioteca Central de la Diputació de Barcelona, Felip Mateu i Llopis, i el comissari del Patrimoni Artístic de Burgos i delegat a l'Exposició per aquella ciutat, José Luis Monteverde, entre d'altres.

Aprofitant l'acte d'inauguració, es va tributar un homenatge al ja citat Josep Vicenç Amorós i Barra al Saló de l'Institut Industrial, i, al vespre, s'organitzà un sopar íntim també en honor del mateix homenatjat, durant el qual es van pronunciar diversos parlaments. Uns quants dies més tard, també visitaren la mostra personalitats com el director general de Correus i Telecomunicacions, Lluís Rodríguez de Miguel.

Medalla lliurada als premiat durant l'exposició. Rodona 110 mm. Anvers: Mercuri, déu del comerç, sosté amb la mà dreta el caduceu i amb l'esquerra l'escut de la ciutat. Llegenda: EXCMO. AYUNTAMIENTO de TARRASA i MCMXLIX. Revers: revers d'una moneda de plata de cinc rals de Terrassa del 1642. Llegenda: I EXPOSICIÓN NACIONAL DE NUMISMÁTICA. Descripció de Rafel Comes i Ezequiel. Museu de Terrassa.

Als salons de l'Ajuntament es van muntar quaranta-quatre vitrines, en les quals es van mostrar les col·leccions numismàtiques més esplèndides de tot l'Estat, entre elles les d'Enric Vincke Wischmeyer, la dels croats de Josep Vila i Sivill, o la catalanoaragonesa de Joan Baucis i Tulla.

L'aportació terrassenca va ocupar set vitrines. A les vitrines 11 i 12 es va mostrar la col·lecció que la Fundació Soler i Palet havia rebut, el 9 de juny del 1936, per voluntat de mossèn Josep Tatcher i Dinarés, en la qual destacava un dracma trobat a Empúries amb llegenda ibera. També una peça de *real de dos* de l'època de Felip IV, datada el 1665, i una moneda d'or de vuit escuts encunyada a Segòvia i datada el 1632.

A la vitrina 17, hi llua una selecció de la col·lecció del Casino del Comerç, on entre altres hi havia una moneda d'or de Joan II. A la número 25 es va exposar el treball numismàtic de Salvador Cardús i Florensa, acompanyat dels dibuixos de Mateu Avellaneda i Canyadell, pels quals aquest artista va rebre, com a mostra de reconeixement, un diploma que li va ser lliurat pel director general de la Casa de la Moneda y Timbre, segurament el darrer que va rebre en pròpia mà, ja que va morir el mes d'agost d'aquell mateix 1949. A la número 36, un conjunt aportat pel GFNT i la col·lecció de les Escoles Pies, formada per un lot de dracmes trobats a Empúries. Finalment, a les vitrines 19 i 20 s'exposà la col·lecció de Jaume Llosas.

El treball exposat a la vitrina 25 de Salvador Cardús, aleshores secretari del Patronat de la Biblioteca Museu Municipal Soler i Palet, donava a conèixer la documentació existent sobre les encunyacions monetàries a Terrassa i, per a la ciutat, aquella tasca constituí una de les aportacions més importants, ja que es va dedicar a transcriure per primera vegada tota la documentació de les emissions que, durant la Guerra de Separació, es van fer de plata i aram a les universitats de la Vila i de la Forana. Aquest treball quedà recollit a la *Crònica-Catàleg* que es va publicar posteriorment, el 1951, junt amb els estudis de Francesc Xavier Calicó, *Importancia històrica de la iconografia monetaria de Trajano*; de Ferran Gimeno i Rúa, *La Indumentaria del jinete ibérico* de Pere Giró i Romeu, *Pallofas de Villafranca del Panadés* i de Lluís Mas i Gomis, *Monetario del Museo* de Sabadell.

L'expectació que ocasionà l'exposició fou molt gran i traspasà l'àmbit estatal, ja que hi van mostrar interès entitats com l'American Numismatic Association, fundada el 1891 a Chicago i aleshores molt influent dins l'àmbit hispanoamericà. També països com l'Argentina o Anglaterra, i col·leccionistes famosos com el rei Faruck I o Tomàs Dasi i Giménez, delegat a València d'aquesta primera exposició i acadèmic de numismàtica a Buenos Aires, que es desplaçà a Terrassa per assistir a la mostra

Des del punt de vista crematístic i segons la premsa de l'època, el conjunt de tot el que es va exposar es va valorar en cinc milions de pessetes, però el seu veritable interès residia en la vessant acadèmica i col·leccionista. Una prova d'això la tenim en el fet que aquell mateix any era prevista la celebració d'un congrés internacional sobre numismàtica a San Francisco i es va demanar que s'hi presentés una ponència que analitzés què havia significat dins el món de la numismàtica aquella primera mostra de Terrassa.

El dia 10 de juliol es clausurà oficialment l'exposició, a la qual assistí el director general de la Casa de la Moneda y Timbre, Lluís Auguet i Duran, i el dia 12 es lliuraren les medalles als premiats, que la casa Calicó i l'Ajuntament de Terrassa havien fet encunyar i encarregat especialment per a l'ocasió a l'artista barceloní Ricard Sala i Olivella. El jurat estava format per Josep Amorós, Felip Mateu Llopis, Francesc Xavier Calicó, el tinent d'alcalde Duran i el secretari, Miquel Palomares.

El premi especial atorgat pel Ministeri d'Educació Nacional per a grans col·leccions es va concedir a

Enric Vincke, que mostrà duros i rals de vuit; el premi especial per a col·leccions sistemàtiques, a Xavier Conde i Garriga, de Barcelona; i un primer premi per a Joan Baucis i Tulla, també de Barcelona. Dins la selecció de primera categoria, hi va haver un primer premi per a Luis Inglada Ors, de Valladolid, que va presentar un interessant conjunt configurat per deu peces d'or de cinquanta rals, un segon premi per a José de Iriarte Oliva, de Madrid, i un tercer premi per a Josep Vila i Sivill.

Dins l'àmbit de les col·leccions de segona categoria el primer premi es lliurà a Josep Maria Vigo i Llagostera, de Barcelona; un segon a Josep Creixell i Pruna, també de Barcelona, i un tercer a Josep Serrano, de Sabadell.

Els de seleccions de segona categoria van recaure de la manera següent: el primer premi, per a Domènec Solé, de Lleida; el segon, per al Museu de Sabadell, i el tercer, per al Casino del Comerç de Terrassa. Els corresponents a les seleccions de tercera categoria van ser: un primer premi per a la del Reial Col·legi de les Escoles Pies de Terrassa i un segon per a la de Ferran Conde. Dins de la secció de seleccions de tercera categoria, el primer premi va ser per a Josep Artur Sedó i Guixard, de Barcelona, i un segon per a Joan Molas i Sabaté, de Tarragona. El premi a col·leccionistes de monedes contemporànies es va lliurar a Jaume Llosas; el dedicat a la millor presentació fou atorgat a Santiago Fabra, de Sabadell, i el guardó a l'estímul, al GFNT, segurament atorgat no només pels mèrits demostrats durant la mostra, sinó pel fet de celebrar la seva recent institució com a entitat.

El premi especial de monedes pontifícies es va lliurar a Giulio Berni Baldini, de Barcelona; l'especial de proclamació i jura, a Andreu Cueto, de Lleida; el primer premi de Col·leccions de Medalles, a Joan Culler i Playà, de Barcelona, i un segon a Fausto Jordana de Poza, de Saragossa.

A la secció de temes, el primer premi va recaure en l'historiador i ajudant en la Càtedra de Numismàtica de la Universitat de Barcelona des del 1945, Ferran Gimeno i Rúa; el segon, en Joan Valentí i Baulés, i el tercer, en l'historiador, doctor en filosofia i director del Museu Marítim de Barcelona, Enric Cubas i Oliver. També es va atorgar un accèssit a l'historiador i numismàtic Jaume Lluís Navas-Brusi, de Barcelona. A la secció específica dedicada a temes papals, el mateix Juli Berni va obtenir el primer premi, i el segon va ser per al ja citat Frederic Udina.

A la secció de temes locals, el primer premi va ser per a l'historiador terrassenc Salvador Cardús i Florensa, i el segon per a l'arqueòleg Pere Giró i Romeu, de Vilafranca del Penedès.

Com a record d'aquesta exposició s'editaren dues vinyetes de 61×37 mm, de color verd oliva, dissenyades per Jeroni Font. A la primera apareixia una moneda ibèrica sobre una branca de llorer, a sota, les esglésies de Sant Pere i unes naus industrials. A la segona, sobre la branca de llorer, el revers d'una moneda de cinc rals de Terrassa i, a sota i a la dreta, l'escut de la ciutat i, a sobre a l'esquerra, la torre del Palau, el campanar del temple del Sant Esperit i una xemeneia. A totes dues, a la part

inferior es podia llegir: «I EXPOSICIÓN NACIONAL DE NUMISMÁTICA TARRASA DEL 2 AL 10 DE JUNIO DEL 1949». També, durant el temps que durà l'exposició, es van editar quatre butlletins informatius que es van distribuir per tot el país, cap a vint mil vinyetes commemoratives i una guia escrita per Francesc Xavier Calicó.

Vinyeta commemorativa de la I Exposició Nacional de Numismàtica. Tarrasa, 1949. Procedència Rafel Comes i Ezequiel.

Prèviament i a l'entorn de l'exposició, es van organitzar a l'Ateneu de Barcelona tres conferències: el 10 de juny, «La numismàtica en la interpretació de la cuestiones històriques», a càrrec de Felip Mateu i Llopis; el 17 de juny, «Los Croats y su importancia iconográfica», impartida per Frederic Udina i Martorell, i el 25 de juny, «El arte de la moneda», per Josep Amorós i Barra.

D'altra banda, l'economista Luis Olariaga Pujana, aleshores director del Consell Superior Bancari, va impartir el dia 8 de juliol del 1949, als salons de l'Institut Industrial, una conferència titulada «El verdadero dinero legítimo». També, Francesc Torrella i Niubó, aleshores regidor de l'Ajuntament i que formava part de la Comissió Municipal Executiva de l'Exposició, va impartir, el dia 10 d'aquell mateix mes, una xerrada durant la clausura de la mostra titulada «1640. Causas nacionales de un acontecimiento numismático tarrasense». Torrella i Niubó va fer un estudi detingut sobre l'Espanya del segle XVIII, després passà a glossar les figures del comte duc d'Olivares i del cardenal duc Richelieu, i va acabar amb una valoració sobre les conseqüències econòmiques derivades de la guerra del 1714.

El 1974, a sol·licitud de la Comissió de Festes de l'Ajuntament, l'entitat va ser requerida perquè organitzés una mostra, del 28 de juny al 8 de juliol, que havia de servir per commemorar el vint-i-cinquè aniversari de la que havia estat la I Exposició Nacional de Numismàtica del 1949. Amb motiu d'aquesta efemèride, la Junta de Museus encunyà una medalla imitant la peça de cinc rals del 1642, que tant protagonisme va tenir durant el XXV aniversari de l'Exposició Nacional de Numismàtica celebrada a Tarrasa el 1949.

Insignies commemoratives de la I Exposició Nacional de Numismàtica, amb la reproducció del revés de la moneda obsidional de cinc rals de Tarrasa del 1642. Aquesta moneda que fou documentada per Rafel Comes i Ezequiel a la separata número 6, corresponent al mes de setembre del 1991, a la número 11, del febrer del 1992, i a la número 35 del mes de maig del 1994, totes elles editades per l'entitat. Procedència: Rafel Comes i Ezequiel.

Medalla homenatge a Jaume Llosas i Paloma, 1970. Circular 50 mm. Bronze. Anvers: bust de Jaume Llosas. Llegenda: JAUME LLOSAS PALOMA NUMISMÀTIC 1970. Envers: moneda de plata de cinc rals de Tarrasa del 1642. Llegenda: INICIADOR DE LA 1ª EXPOSICIÓN NACIONAL NUMISMÁTICA A TARRASA 10 JULIOL 1949. Descripció de Rafel Comes i Ezequiel. Museu de Tarrasa.

El 1999, arribats al cinquantè aniversari de l'exposició, l'entitat va incloure dos suplementes a les seves circulars, el primer dedicat a Jaume Llosas i, el segon, a rememorar la importància que aquella mostra va arribar a tenir.

Finalment, el dia 20 d'octubre de 2023, dins la col·lectiva de socis, es tornà a tractar el tema exposant el material aportat per Miquel Romagosa i Suàrez sobre l'exposició de 1949.

S'ha de tenir en compte que aquella fou una fita molt important per al GFNT, i que coincidí, no només amb la seva recent gènesi i consolidació, sinó també amb el reconeixement com a entitat completament lligada al teixit associatiu de la ciutat. Entre d'altres, aquella exposició fou valorada pel diari *Tarrasa*, del 2 de juliol de 1949, com "Uno de los mayores acontecimientos en la historia cultural de Tarrasa"

Àlbum de fotografies

L'exposició: "Montserrat, la muntanya màgica"

El 19 de gener es va inaugurar una nova exposició temàtica, "Montserrat la muntanya màgica" que restarà oberta al públic fins al dia 3 d'abril. Ha comptat amb la participació de nombrosos socis i entitats, a qui agraïm la seva col·laboració. Era d'esperar aquesta important col·laboració, ja que la temàtica montserratina ha estat sempre molt propera als terrassencs, sobretot als que ja tenim una certa edat i recordem la il·lusió amb què quan érem infants la família organitzava una sortida per anar-hi a passar la jornada festiva del diumenge. Així doncs volem donar les gràcies a tothom i també als regidors de l'Ajuntament que ens varen acompanyar el dia de la inauguració: Josefina Merino, Montserrat Jiménez, Montserrat Alba, Laura Rivas i Maise Balcells.

Socis col·laboradors: Margarita Altarriba, Montserrat Anglada, Antoni Antolí, Domènec Aunós, Francesc Comellas, Rafel Comes, Miquel Domingo, Josep M. Font, Maria Elena Garcia, Esther Nosàs, Claudi Otzet, Miquel Romagosa i Josep Valls.

Altres col·laboradors: Àngel-Manuel Hernández, David Blasco (Amics del Cremallera), Eduard (Patronat de la Muntanya de Montserrat), Josep Lluís Dorca (Arxiu Comarcal) i Òmnium Cultural.

Antoni Boada i Barbé, Terrassa 21-2-1933/2-3-2024)

Reproduïm l'article que va publicar el Diari de Terrassa el 6 de març a la pàgina 15 signat per A.Z / @andezurimendi.

L'Antoni va ser soci de la nostra associació des del maig del 1990 al desembre del 2022. Va ser membre d'algunes juntes, es dedicà també a vendre llibres d'ocasió. Fa uns anys un ictus va minvar les seua mobilitat. Pocs dies abans de la seua mort ens va deixar també la seua esposa de manera sobtada. Que descansin en pau.

"Hi va haver un temps en què els artistes que seguien els mateixos criteris d'innovació s'agrupaven per afinitat, sovint donant nom al col·lectiu que formaven.

El Grup Mussol n'és un, potser dels més famosos que ha donat Terrassa, i que va aplegar un grup de coetanis

fotògrafs -més aviat amateurs-, que volien trencar els esquemes de 'salonisme' (terme encunyat per Joan Colom) imperants en la dècada dels anys cinquanta.

Antoni Boada (Terrassa, 1933) va ser 'mussol' de primera fornada, si bé va morir aquest diumenge a la ciutat. Aquesta és la seva història.

Juntament amb Josep Maria Albero i Josep Bros (poc més tard s'hi incorporaria Jordi Vilaseca) organitzen la seva primera exposició conjunta, que data de l'any 1958. I donat que es movien en l'òrbita del Casino del Comerç (i consegüentment de la seva secció fotogràfica), és allà on realitzen la segona, l'any 1960.

De fet, és en aquest entorn que també entaularà relació amb Joana Biarnés i amb Ramon Masats (també mort dilluns, en aquestes coincidències del destí).

Però fan el salt a Barcelona, portant la mostra a la famosa Galeria Aixelà (que ja fa xup-xup contracultural). És allà on el seu director, Josep Maria Casademont, els anima i posa en contacte amb altres joves

fotògrafs barcelonins (l'única dona, Pilar Aymerich; el més reconegut, Joan Colom; Ignacio Arroyo des de Rubí...) i es forma en plenitud el grup Mussol.

En aquells primers anys, Boada serà autor d'algunes de les icòniques fotografies de la gran nevada a Terrassa del Nadal de l'any 1962. Retrata la ventada blanca amb els carrers buits; però també la calma de la canalla jugant amb la neu a la plaça del Doctor Robert, sota la mirada d'una peculiar estàtua als 'caiguts' que avui no hi és.

I és que Boada, ja als 18 anys, es passejava sovint per Terrassa amb una càmera fotogràfica per a captar la seva realitat quotidiana. De fet, es

va dedicar a la fotografia documental i figurativa de la ciutat. Sent un dels principals fotògrafs terrassencs del segle XX (actiu especialment en la dècada de seixanta), va donar el seu fons fotogràfic personal a l'Arxiu Històric de Terrassa. Era l'any 2019 i la família de Boada ofería una col·lecció formada per 2.665 negatius (i 18 positius). Ho feia acompanyat per Josep Maria Albero, el darrer 'mussol' amb vida.

El mateix any, la llibreria Re-Re-ad havia publicat el seu ja tradicional calendari amb dotze fotografies de Boada.

Amb la seva desaparició, mor el penúltim dels 'mussols' i sentinella dels anys cinquanta i seixanta".

Edició de la 1a sèrie de sobrets de sucre dels Cartells de la Festa Major

El 9 de juny, i en el marc de la trobada d'intercanvi de sobrets de sucre i sacarines, presentarem aquesta 14a edició, en aquest cas a tot color, que ha fet l'Associació. Consta de 12 sobrets, amb els cartells dels primers anys de la Festa Major de Terrassa, i el seu preu serà de 2,5 euros.

Notícies de fora

Nous goigs de la Capella Badia de Matadepera

Amb motiu dels 800 anys de la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat, s'ha fet una edició de 100 exemplars en paper Conqueror. Agraïm a la família que ens ho hagi fet saber. És una reproducció dels que es van editar i cantar per primera vegada l'any 2011. La lletra de Mn. Climent Forne, la música del terrassenc Joan Casals i el gravat de l'artista J. Torras Viver.

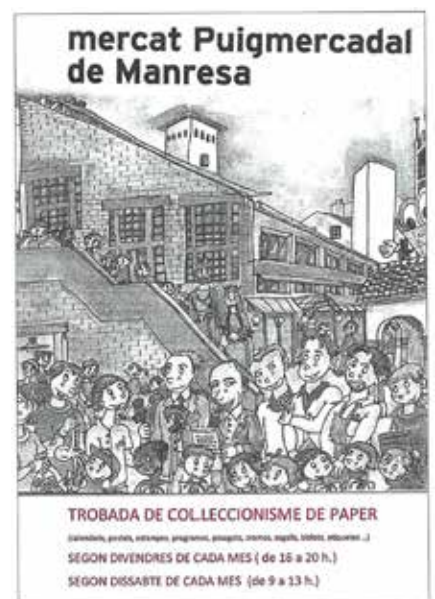
XXIa edició de REPLEGA a Montsó

La Fira Nacional del Col·leccionisme general i popular serà del 31 d'agost a l'1 de setembre. Els darrers anys hi hem participat representant a l'Associació i esperem seguir-ho fent en aquesta edició. L'any passat hi van ser presents els socis Josep Alemany i Antolí Compte. És un espai gratuït que també té l'entrada gratuïta per als qui la visiten.

EXFILNA 2024

Se celebrarà a Valladolid del 2 al 6 d'octubre. Al lloc web <https://exposiciones.fesofi.es> trobareu tota la informació necessària per als qui hi vulgueu participar. Més informació també a javiercastromanrique@telefonica.net

Mercats d'antiguitats i de col·leccionisme

Final del camí de Filatèlia Monge

(Extret de la premsa del 10/2/2024)

Per Alberto Prieto / Anton Rosa

Barcelona va viure la seva particular època daurada de la filatèlia als setanta. La celebració a la capital catalana de l'exposició mundial del sector l'any 1975 va atraure molts col·leccionistes de segells i postals d'arreu del món, i va disparar les vendes entre les diferents botigues especialitzades de la ciutat. En el moment d'aquesta cita internacional, Aurelià Monge només feia dos anys que s'havia incorporat al negoci familiar, un dels establiments que encara avui dia segueixen el fil iniciat el 1878 pel comerciant malagueny José Monge, el primer que va obrir una botiga d'aquest tipus a casa nostra amb un petit local al carrer dels Escudellers i besavi de l'actual responsable de Filatèlia Numismàtica A. Monge.

"Els preus es van disparar, hi va haver especulació... Va ser increïble, una època gloriosa", recorda l'home, que aleshores tenia poc més de 20 anys. Gairebé cinc dècades després, el negoci continua al peu del canó convertit en un verdader supervivent d'un sector que a Catalunya sembla condemnat a desaparèixer a

mesura que les generacions que el mantenien viu van fent-se grans i morint. Amb la irrupció del món digital, botigues com la que regenta la quarta generació d'aquesta família en un entresol del carrer dels Boters, en ple barri Gòtic, representa una rara avis en perill d'extinció, un dels darrers vestigis d'un temps en què les col·leccions de segells i monedes eren un llegat magnífic i no un trasto més heretat dels nostres pares i avis.

Un cognom de pes i la pèrdua d'una joia modernista

La trajectòria d'aquesta nissaga es remunta a finals del segle XIX, quan el patriarca dels Monge aterra a Barcelona i obre el negoci del carrer dels Escudellers, convertint-se en el pioner de la filatèlia barcelonina. Els seus tres fills en van agafar el relleu a principis del nou centenni, impulsant al seu torn tres nous establiments. Un dels descendents, Aurelià Monge Pineda, comença la seva activitat independent en un local del carrer de la Tapineria abans d'instal·lar-se de lloguer l'any 1948 als baixos de

la Casa Cornet, un palau neoclàssic també del segle XIX protegit com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL).

En aquest magnífic espai, antigament ocupat per la llenceria Jaumà i fet a base de fusta de caoba amb acabats modernistes, el negoci va viure els seus anys daurats i va desenvolupar la gran majoria de la seva activitat fins al 2014, quan la venda de tot l'edifici els va obligar a traslladar-se a un altre emplaçament, perdent d'aquesta manera un local emblemàtic que ja havia quedat lligat indistriablement a la filatèlia. És així com el comerç va acabar instal·lat en un fosc entresol que abans havia ocupat el Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (COAC), només uns números més amunt de la ubicació original, però lluny de les mirades dels vianants que durant dècades s'havien quedat embadalits observant els formosos aparadors de la botiga.

L'establiment on durant més de 60 anys va estar ubicada la Filatèlia Numismàtica A. Monge al carrer dels Boters / Enfo

Especialització obligada

El canvi de localització -forçat per un mercat immobiliari barceloní que centrifuga establiments de renda antiga- va suposar també un replantejament de les seves rutines mateixes. "Una botiga no té res a veure amb un pis: al local teníem el passavolant, el turista que veu l'aparador...", recorda Monge, tot explicant que l'arribada a les oficines va obligar a fer un salt al món digital. "Ara, la meua propaganda és per internet, de cara a les xarxes", amb clients més especialitzats que busquen productes concrets. La digitalització del negoci deixa pèrdues, especialment en l'àmbit cultural: el negoci del segell i la moneda havia estat un de molt proper amb el comprador, fins al punt de transcendir la relació botiguer-client. Qui s'apropava al local dels Monge, apunta l'empresari, "potser es passava tota la tarda mirant llibretes amb segells". "Al final, era gairebé com una amistat; tot això, evidentment, s'ha perdut", lamenta.

L'abandonament de la proximitat, però, ha permès fer més global el nom de la nissaga barcelonina. "Ara

li puc vendre una peça a un senyor de la Xina, una cosa que abans era impensable", celebra, tot apuntant una recent venda amb un contacte austríac. Els Monge s'han armat amb la venda en línia per fer-se globals en una línia de productes en la qual, segons l'actual propietari, el prestigi és la clau per sobreviure. "No és el mateix un establiment amb solera, de tota la vida, que un mercat qualsevol" on la confiança en la qualitat o l'autenticitat no ve donada. "El meu nom, dins aquest sector, és conegut arreu, tant entre comerciants com entre col·leccionistes", presumeix el venedor. Val a dir, però, que no és un camí que hagi recorregut només la històrica botiga barcelonina: el conjunt del sector de la filatèlia i la numismàtica -i la immensa majoria de les línies de negoci dedicades al col·leccionisme- han anat abandonant els entorns físics. "Jo crec que les botigues, de mica en mica, aniran desapareixent; es canalitzarà molt al digital, perquè la botiga és molt esclava", reconeix.

Aurelià Monge és la quarta generació de la família al capdavant de la Filatèlia Numismàtica A. Monge / A.R.

Cares noves, només a la moneda

Més enllà de la transició al comerç digital, el sector que treballa Monge ha canviat amb els anys principalment per la transformació del perfil de comprador. Les anteriors generacions de la nissaga dirigien els seus productes a audiències relativament àmplies, si bé, en general, benestants. "Hi ha qui prefereix tenir una peça de gran categoria a cinquanta mitjanes", raona el botiguer. La divisió econòmica s'ha mantingut, però els interessos han anat modulant-se segons l'època. "El segell ha baixat moltíssim", apunta Monge; mentre la numismàtica s'ha mantingut. La implantació de l'euro, amb dissenys diferents per a cada país membre, ha aprofitat al col·leccionisme un públic "més jove", que busca, d'entrada, productes accessibles per després aprofundir. Més enllà de la popularitat del producte, les monedes clàssiques poden esdevenir no només un ítem de col·lecció, sinó també un refugi econòmic en moments de crisi -principalment pel factor metall, en tant que "qualsevol 'monedeta' d'or de 30 grams ja val 2.000 euros".

Així, segons Monge, la compra de monedes de col·lecció es troba en "un bon moment", gràcies a l'aproximació de nous públics i l'encariment de l'or i la plata. El segell, però, no ha sabut trobar un encaix modern i, segons el comerciant, difícilment ho podrà fer. "Hi ha hagut moments de molta especulació; èpoques molt bones, però això ha passat a la història", lamenta. La pèrdua d'interès en el sector es fa notar amb la divisió generacional: mentre que les monedes atrauen més perfils, el segell no es considera un actiu engrescador. "Quan un net o un fill rep la col·lecció que va fer el pare o l'avi, el primer que fa és intentar vendre-la. No hi ha interès", comenta, tot recordant, entre altres qüestions, la intervenció de Fòrum Filatélico i AFINSA com un dels punts d'inflexió al conjunt de l'Estat espanyol. "Allò va ser una estructura piramidal que va arruinar molta gent; i molts van parar de col·leccionar o van vendre les col·leccions", critica.

La mort del col·leccionista

A la façana de la Casa Cornet presidida durant quatre dècades per la Filatèlia Numismàtica A. Monge no queda actualment ni rastre del pas del negoci. "Inclús han tret la placa que teníem davant la botiga com a comerç emblemàtic. És com si no haguéssim existit", lamenta l'actual responsable. Aquesta escena sembla actuar com una espècie de premonició del futur del que depara a l'establiment, que no tindrà continuïtat amb una cinquena generació de la família. "No tinc cap relleu. Amb nosaltres s'ha acabat", afirma Monge, que tampoc té intenció de traspassar l'històric negoci.

El responsable de la filatèlia és conscient que el seu tancament servirà per engrossir la ja prou extensa llista de comerços emblemàtics que han abaixat la persiana a la ciutat, però no es posa data per fer-lo efectiu. "Botigues com aquesta estan en perill d'extinció. Molts companys han anat morint i els fills no han continuat amb el negoci. Quan pugui, jo liquidaré tot l'estoc", assegura. Abans, Monge haurà de col·locar en el mercat la col·lecció segells, un tipus de producte que costa molt de vendre, però que -com a bon col·leccionista- tampoc vol regalar a preu de saldo.

Pla d'emissions de segells a Espanya el 2024

(Extret de la *Revista de Filatèlia* de gener del 2024)

AVANCE DEL PLAN DE EMISIONES DE SELLOS ESPAÑA AÑO 2024 *

ABRIL

- **Efemérides:** Centenario de la Federación de Castilla y León de Fútbol
- **Gastronomía:** España en 19 platos. Murcia. Caldero del Mar Menor
- **Arquitectura:** Real Fábrica de Artillería de la Cavada
- **Fiestas Populares:** Moros y Cristianos. Alcoy (Alicante)
- **Trenes históricos:** Tren de la Fresa. Madrid
- **Mujeres pioneras:** Ascension Chirivella Marín
- **Efemérides:** 100 años de Telefónica

MAYO

- **Europa:** Flora y fauna submarina. Posidonia oceánica. Illes Balears
- **Música:** Alicia de Larrocha y Victoria de los Ángeles
- **Literatura:** Feria del Libro. Madrid y Antonio Gala
- **Sello Solidario:** Proyecto Hombre
- **Escritoras:** Luisa Carnés
- **Efemérides:** 100 años del Museo del Romanticismo. Madrid

JUNIO

- **Serie Básica especial:** S.M. El Rey Felipe VI. Tarifas A, B, C y D
- **Arqueología:** Rostros tartésicos yacimiento arqueológico de Casas del Turuñuelo. Guareña (Badajoz)
- **Ciencia:** Cacho Island
- **Efemérides:** Bicentenario de la Admón. de Correos de Mieres (Asturias)
- **Numismática:** Moneda visigoda
- **Serie Básica:** S.M. El Rey Felipe VI
- **Deportes:** Breaking. Nuevo deporte olímpico

JULIO

- **Teatro:** Festival Internacional del Teatro Clásico de Almagro
- **Serie de Televisión:** A determinar
- **Euromed:** Deportes del Mediterráneo. Carreras de tronones. Mallorca
- **Patrimonio artístico:** Colegiata de Sta. M^o de la Real y Arco de S. Miguel de Sasamón y Milenario de la fundación del Monasterio de S. Salvador de Cornellana (Asturias)
- **Efemérides:** Bicentenario del fallecimiento de Agustín de Betancourt
- **Gastronomía:** España en 19 platos. Ceuta
- **Personajes:** Francisco Ibáñez
- **Arquitectura rural:** Cabaña pasiega
- **Camino de Santiago:** Festival de Santiago Apóstol en Santiago de Compostela

SEPTIEMBRE

- **Personajes:** Diego Muñoz-Torrero y Ramírez Moyano
- **Castillos:** Tossa de Mar. Girona
- **Efemérides:** Centenario de la Autorización de la Radio en España
- **Gastronomía:** España en 19 platos. Castilla y León. Lechazo asado
- **Descubridores de Oceanía:** Toribio Asensio de Salazar
- **Mujeres escritoras:** Hildergart Rodríguez Carballeira
- **Personajes de la Historia:** María Bernaldo de Quirós Bustillo
- **Cine español:** Laura Valenzuela

OCTUBRE

- **Exposición Filatélica Nacional EXFILNA**
- **Cine español:** Concha Velasco
- **Oficios antiguos:** Herreros
- **Efemérides:** 150.º Aniversario UPU
- **Mujeres periodistas:** Carmen de Burgos
- **América UPAEP:** Medioambiente. Reserva de la Biosfera Los Tiles. Las Palmas
- **Salud y Bienestar:** Parkinson Asturias
- **Conjuntos Urbanos Patrimonio de la Humanidad:** Mérida
- **Ocio y Aficiones:** Ganchillo
- **Efemérides:** Bicentenario del Tesoro Público
- **Pintura:** Menchu Gal

NOVIEMBRE

- **Navidad:** Tradición arrastre de latas por los niños. Algeciras. Belenes regionales escenas. Patrimonio Cultural Inmaterial de España
- **Patrimonio artístico:** Iglesia de Sta. M^o de la Atalaia y Archivo fotográfico Vidal. Laxe. A Coruña
- **Arte urbano:** A determinar
- **Escritoras:** María Teresa León

* Programa sujeto a cambios y/o modificaciones

Les nostres dèries

Manel Ros Calsina entrevista **Claudi Otzet i Mir**

“La meva especialitat és la moneda antiga romana, grega, hispano-romana i medieval catalana”

Com va començar la seva afició per la numismàtica?

Recordo que el meu pare guardava monedes antigues i alguns duros de plata a la seva tauleta de nit. També tenia un cosí que feia una col·lecció de monedes col·locades en fundes i ben arxivades. Això em va agradar i vaig pensar que jo també faria una cosa semblant.

D'altra banda, quan era petit, els dissabtes que no tenia escola ajudava el meu pare fent recados i diverses gestions administratives. Com a compensació, el meu pare em donava una paga de 5 pessetes a la setmana que podia gastar (no malgastari!) per a coses meves. Aleshores, la meua primera compra va ser una moneda de Turquia amb la mitja lluna per 7 pessetes. Es podria dir que va ser la meua primera adquisició com a col·leccionista quan tenia 12 anys.

Com aconseguia les monedes per a la seva col·lecció?

Com que la meua família ja coneixia la meua afició, molts regals de Reis, aniversari, etc., eren monedes o publicacions relacionades. Per part meua, comprava a la numismàtica de la Rasa i a les parades que hi havia els diumenges al matí al mercat de Sant Pere i als porxos del Centre Cultural, del Pere Angrill i el Ricard Font. Més endavant, també vaig començar a comprar a subhastes com les de l'Associació Numismàtica de Sabadell, organitzada per Lluís Bosch i Ricart.

Claudi Otzet i Mir (Terrassa, 1960) va anar a l'Escola Watt fins als 10 anys i després va continuar els estudis als Salesians i a l'Institut Blanxart. Posteriorment, va estudiar Econòmiques a la Universitat Autònoma de Barcelona. En paral·lel, quan només tenia quinze anys va entrar al Banc de Vizcaya com a botones i hi va treballar en diverses ocupacions durant 40 anys, fins al 2015. Posteriorment, va crear una empresa d'auditories i ara ja té el compte enrere en marxa per a la seva jubilació definitiva i espera celebrar-ho pujant a la Mola!

Li agrada viatjar i passejar per la muntanya. També li agrada el teatre, el cinema i la música, especialment l'òpera, i espera aprofitar la jubilació per visitar els teatres més importants d'Europa i assistir a totes les òperes que pugui. D'altra banda, és una persona sensible a la defensa de la llengua i, entre d'altres, és soci d'Òmnium i Plataforma per la llengua.

Quina és la seva especialitat?

Un amic de l'escola, d'Ullastrell, em va mostrar un moneda antiga que havien trobat a casa seva. Va resultar que es tractava d'una moneda as de Tiberi de Iulia Traducta (Algesires). Tot i que és una moneda força corrent, força desgastada i sense massa valor, em va cridar molt l'atenció i vaig començar a entendre la relació entre la circulació de monedes i el comerç (relació que he confirmat en altres estudis i publicacions). A partir d'aquí, em vaig anar especialitzant en monedes romanes, gregues, hispanoromanes i medievals catalanes.

Participa en alguna entitat especialitzada en numismàtica antiga?

Des del 1980 soc soci de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Es tracta d'una entitat molt rigorosa que ha estat presidida per Leandre Villaronga i, posteriorment, per Miquel Crusafont., que publiquen amb una freqüència destacable, excel·lents estudis sobre numismàtica. Cal tenir en compte que la numismàtica és una ciència auxiliar de la història i aquesta Societat aporta molt de coneixement. Per part meua, segueixo les seves publicacions i assisteixo a les conferències i presentacions de llibres i altres actes socials que organitzen.

Actualment, segueix en actiu la seva col·lecció?

Sí, continuo fent algunes adquisicions sobretot a través de subhastes, perquè és la millor manera d'evitar falsificacions i tenir accés a exemplars poc freqüents. Una de les més serioses en l'àmbit europeu i gairebé mundial és Aureo&Calicó de Barcelona, que disposa del coneixement i de la tecnologia necessària per garantir que es tracta de peces originals. També he adquirit alguna moneda en subhastes europees per internet de Frankfurt i Zuric, on espero poder assistir presencialment quan tingui la jubilació (ben aviat!).

Quin és el valor econòmic d'aquestes monedes?

En general, el valor econòmic depèn de la seva raresa i del seu estat de conservació. Algunes monedes romanes es poden trobar per 60 o 70 €, i les monedes medievals catalanes es valoren en general a partir de 200 o 300 € i fins a milers d'euros per a aquelles més rares i molt ben conservades, tot i que també es poden trobar bons i interessants exemplars per preus molt més econòmics.

A més a més de les monedes també col·lecciona medalles, oi?

Sí, la medallística és una part de la numismàtica que també he anat col·leccionant. Normalment, es tracta de medalles fetes per commemorar fets històrics o d'algunes personalitats. A part del seu valor històric acostumen a tenir un valor artístic especial, com per exemple algunes medalles renaixentistes i modernistes. Per part meua he pogut reunir medalles d'escultors reconeguts com Josep Maria Subirachs, Frederic Marés i Pau Gargallo entre molts d'altres.

Ha tingut l'oportunitat d'exposar públicament les seves col·leccions?

A l'última exposició col·lectiva de la nostra Associació, vaig exposar una mostra de medalles d'en Subirachs. La veritat és que no tinc un interès especial a exposar les meves col·leccions perquè qualsevol exposició requereix força temps de preparació i alteració de l'ordre de la col·lecció. En qualsevol cas, si es tractés d'alguna exposició interessant sí que m'ho podria replantejar.

Quins són els museus que considera més interessants en la seva temàtica?

En moneda catalana destacaria el Museu de Monedes i Medalles Josep Puig de Perpinyà i, curiosament, la biblioteca de la Universitat de Cambridge ja que, com a bons britànics, possiblement disposa de la millor col·lecció en aquesta especialitat, amb una col·lecció extraordinària de moneda medieval europea. A Catalunya, el millor fons és al Gabinet Numismàtic del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), que recull algunes col·leccions històriques i troballes remarcables, i també amb interessants publicacions.

Ha pensat en la continuïtat futura de la seva col·lecció?

De moment, als meus fills no els interessa massa aquest tema i ho veuen com un "rotllo" molt avorrit, però, quan sigui el moment, ja els preguntaré què en volen fer. Per part meua, en el cas de no trobar una alternativa millor, m'agradaria fer-ne donació al Museu de Montserrat a la secció de l'orient bíblic que va iniciar el monjo Bonaventura Ubach a les primeres dècades del segle XX.

Terrassa, març de 2024

50è aniversari mort de K.P. Kavafis. Subirachs, Barcelona 1983

Basileos, rei, Soter, protector, Philelen, amic dels grecs

Unes fotografies de Carnestoltes a Terrassa

Per Miquel Domingo i Pujadas

De petit, recordo que els avis ens parlaven del Carnestoltes i sobretot de la rua que, segons ells era molt lluïda, posant molt èmfasi en una carrossa que duia una olla i dins seu els principals polítics europeus. De tot això, en queda la col·lecció fotogràfica de diferents autors, recollida per Baltasar Ragon, que es troba a l'Arxiu Municipal de Terrassa (AMAT) i, suposadament, en algun racó d'aquells descendents dels fotògrafs aficionats de fa un segle, entre els quals m'incloc, amb la troballa d'uns negatius en vidre i cel·lulosa i d'algun positiu en paper de fotografies de carrosses tirades per cavalls o sobre la caixa d'un camió, de diferents anys, bona part de la dècada dels anys vint del segle passat, que, ja fa uns cent anys, va immortalitzar el meu avi patern, Josep Domingo i Invers, i de què he cedit la còpia a l'esmentat arxiu.

Les fotografies a les quals faig referència són nou carrosses, un jove amb un cavallet, una banda de música i una rua de cotxes. De les carrosses, en trobem sis que no estan documentades en la col·lecció Ragon, i tres fotografies més fetes des d'un altre emplaçament. De les sis, una és comercial i les altres cinc, d'entitats, que són les que apareixen en aquest butlletí.

A partir de la descoberta, vaig buscar l'any en què aquelles carrosses desfilaren i l'entitat promotora, societat ciutadana o comerç. La informació l'he trobat únicament en el diari *El Dia*, que comença la seva publicació l'abril del 1918, els escrits del qual m'han permès ampliar-ho a les celebracions de les entitats de què la publicació ens informa, Casino del Comerç, Gran Casino i Centre de Dependents, alguns anys amb anunci i d'altres amb simples notes informatives. Un jurat format per artistes atorgava diferents premis. Tampoc podem oblidar les prohibicions dictades per l'autoritat governativa, molt més taxativa a Terrassa que a Barcelona. La celebració de la Rua també portava a la celebració d'actes de desgreuge per part de les parròquies de la ciutat.

La cerca de la informació ha estat possible per l'aplicació informàtica Trencadís de la Diputació de Barcelona, que permet accedir als fons locals digitalitzats, que apareixen al final d'aquest article, en la bibliografia web .

Començant pel 1919, la Rua és suspesa per la Comissió Organitzadora, segons *El Dia* de 27 de febrer, i en el mateix diari amb data d'1 de març figura que és la Comissió de Governació de l'Ajuntament que la prohibeix, així com l'enterrament del Carnestoltes. El motiu real era la vaga de La Canadencia. A Barcelona se'n permetia la celebració, limitada al passeig de Gràcia, i a Madrid, depenent de l'efecte que produeixi l'estat de guerra, es permetrà o no.

El 1920, tampoc trobem informació de la Rua, només d'activitats a les societats: "al Círcol Egarenc es prepara per al dilluns de Carnaval una funció selecta de *variétés* i en el Casino del Comerç: 'aquesta nit gran

ball de disfresses, dedicat als casats', mentre que en el Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria es fa una funció benèfica: 'aquest tindrà lloc el dimarts de Carnestoltes a la tarda, essent el benefici líquid que es recapti a favor de la Caixa de Pensions per a la Velleja'".

L'any 1921, tampoc hi hagué Rua. La celebració del Carnaval a Terrassa la demostra l'anunci del restaurant que oferia: "Serveis de coberts de 5, 8 i 15 pessetes a la Fonda Europa amenitzat amb música d'òpera i sarsueles". Són les activitats de les societats el que fa el Carnaval: Cercle Egarenc amb balls i també el de màscares, sessions de varietats amenitzades per la Banda del regiment de Mallorca; Casino del Comerç amb concerts i balls com el de disfresses, tot amenitzat per la Banda del Regiment del Infante, procedent de Saragossa, i el Centre de Dependents, amb balls de mascarons i ball d'apatxes, amb amenització: "demà diumenge, els *zingaros* al Círcol Egarenc, i per als balls de dilluns i dimarts la banda Exploradores de España". Mentre aquests actes se celebraven, a les parròquies del Sant Esperit i de Sant Pere, i a la Capella del Sagrat Cor de Jesús, hi hagué actes de desgreuge. Tampoc hi hagué futbol el diumenge per ser diumenge de Carnestoltes.

És l'any 1922 que torna la Rua, la tarda del diumenge 26 de febrer, amb un jurat compost pels senyors Joaquim Vancells, César Cabanes, Muncunill, Pi de la Serra, Samaránch de Terrassa, i Clarasso i Parés de Barcelona. No es concediren el primer i segon premis, que es van refundre en un sol, el qual fou repartit de la següent manera: 300 pessetes al *Gerro majòlica* del Círcol Egarenc; 300 pessetes a *Cuina Catalana* del Sindicat Comercial i Industrial, i 300 pessetes a *Font del Gat* del Gran Casino. També es concediren 200 pessetes a una carrossa al·lusiva a la Conferència de Gènova, del Centre de Dependents, i 100 pessetes a *Elefant*, del Casino del Comerç. Els premis de les comparses foren concedits el primer a *Xocolates Piera i Brugueras* i el segon, a *Sidocar*. El premi a les disfresses individuals es concedí a *Manelic*. L'*Elefant* presentat pel Casino del Comerç apareix en el blog d'en Joaquim Verdaguer.

L'any següent, el 1923, un article del diari escriu, de la concurrència d'assistents, que els forasters vingueren i de l'interès del futbol en aquell moment, i també que la rua es va preparar amb poc temps i que la que presentà el Casino del Comerç fou d'un gran encert: "La cavalcada d'enguany, certament s'ha ressentit d'haver d'ésser preparada amb un espai de temps insuficient per a portar a cap carrosses ben completes; no obstant, la que presentà el Casino del Comerç amb el tema ben actual del futbol esclafant el torero causà sensació i ningú hauria dit que hagués pogut ésser confeccionada en dos dies només; aquesta, indubtablement, predominava sobre les altres per les seves proporcions, enginy i color, i per la troballa del torero, que era un veritable encert".

1923 - Futbol esclafant el torero

El 1924 hem trobat més informació del Carnestoltes al carrer, de l'arribada a l'Estació del Nord, de la Rua, i també que quatre de les fotografies eren premiades amb la informació que ens donen.

"Arribà aquest 'alt personatge' per l'Estació del Nord, acompanyat dels seus secretaris, guàrdies, policies, aristòcrates, etc., i amb sengles cotxes i automòbils es passejaren per alguns carrers de la nostra ciutat, pronunciant en diversos llocs, el ministre i el seus secretaris 'elocuentes pláticas y brillantes discursos' que eren celebrats per la mainada i badocs que ho escoltaven.

A la tarda, a les quatre, es formà al Passeig la Gran Rua, si bé podem dir que no mereixia aquest pompós qualificatiu. Les carrosses, degut al fet que moltes societats no hi prengueren part, eren ben poques; de comparses, en vegérem passar quatre o cinc, i les disfresses quasi es podien comptar amb els dits.

El Jurat qualificador atorgà aquests premis:

CONCURS DE CARROSSES

Premi de 400 pessetes a la carrossa inscrita amb el número 6 i presentada pel Sindicat Comercial i Industrial, que representava una ampolla de xampany.

Premi de 250 pessetes a la inscrita amb número 1 i presentada per Los Amigos, que figurava un canó d'artilleria.

Premi de 150 pessetes a la carrossa *La clau i el duro*, presentada per en Josep Boix.

S'adjudicaren a més tres premis de 100 pessetes cada un a les carrosses números 2, 4 i 5 presentades pels senyors J. Boix, J. Morera i J. Donadeu, respectivament, que representaven cada una d'elles la censura, la lluna en un cove i *El Xerraire*.

CONCURS DE COMPARES: no s'adjudicà cap premi.

CONCURS DE MÀSCARES: se n'adjudicà un de 75 pessetes a Francisco Jané.

Com que quedaven encara unes pessetes per repartir, el Jurat va creure convenient crear un premi extraordinari de 100 pessetes als cavalls que anessin més ben abillats. En conseqüència, es va adjudicar a les cavalleries de Josep Cases.

Després de la Rua, se celebraren a totes les societats balls i concerts. A la nit es van celebrar esplèndids balls. A tot arreu, sense excepció, els salons eren plens a vessar."

1924 - Canó d'artilleria

1924 - La clau i el duro

1924 - 'El llapis'

L'any 1925, per la informació que trobem, no degué ser gaire lluïda, perquè no cita la rua, només "les tradicionals passades", amb alguns cotxes i algunes comparses, dels actes que foren "animats i lluidíssims. Com no podia ser menys, amb gran animació han acabat de transcórrer les festes de Carnestoltes.

Ahir a la tarda van celebrar-se les tradicionals passades, les quals es componien únicament d'una dotzena mal comptada de cotxes i d'algunes comparses, amb les bandes del Casino del Comerç i Gran Casino.

No creiem necessari entretenir-nos a ressenyar els balls i altres actes celebrats dilluns i ahir en les societats, que, sense excepció, resultaren animats i lluidíssims; tothom pot fer-se càrrec del seu aspecte.

Els que més, però, sobresortiren, foren els balls de gala que a la passada vetlla tingueren lloc en totes les societats i, en especial, el Círcol Egarenc, Centre de Dependents i Casino del Comerç."

El 1926 només hi ha una nota dins la informació general, de la qual es dedueix que, pel que sembla, també va ser molt fluïda, sense rua, ni tampoc cap anunci d'establiment de restauració oferint els serveis de Carnaval:

"Amb motiu del Carnestoltes, ahir varen veure's els nostres carrers molt animats, circulant-hi alguna que altra disfressa. A la tarda no va verificar-se, com es feia en altres anys, la rua, ni hi hagué res de particular. Les societats, en les quals arreu tenen lloc les grans danses, sempre estigueren vessants de concorrens, assolint, per tant tots els actes un gran èxit."

Ho deixem, ja que el 1927, per raons laborals, Josep Domingo marxà de Terrassa amb la seva família per uns anys.

Conclusió

Partiem de l'any 1919 en què la celebració del Carnestoltes es reduïa a celebracions dins les entitats, derivada dels problemes socials de la vaga de La Canadenca, sent el 1922 en què es torna a celebrar la Rua, passant pel 1923 i 1924, en què pel que sembla foren lluides, i acabant altra vegada en plena dictadura del general Primo de Rivera, en què anaren a la baixa. Les entitats celebraven el Carnaval en els locals respectius per als seus associats, llogant moltes vegades bandes militars, tal com ho cita El Dia per al Carnaval del 1921.

Bibliografia web:

Verdaguer, Joaquim. *El Carnestoltes a Terrassa*. (2013)
<https://joaquinverdagner.blogspot.com/2013/02/el-carnestoltes-terrassa.html>

El Dia (27 febrer 1919), p. 2.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba106890/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=229381&page=1&query=

El Dia (1 març 1919), p. 4 i 10.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba106890/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=229437&page=1&query=

El Dia (5 març 1919), p. 2.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba106890/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=229393&page=1&query=

El Dia (4 febrer 1920), p. 2.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba106890/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=229200&page=1&query=

El Dia (7 febrer 1920), p. 2.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba106890/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=228939&page=1&query=

El Dia (5 febrer 1921), p. 1-3.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba107734/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=229986&page=1&query=

El Dia (7 febrer 1921), p. 3.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba107734/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=230009&page=1&query=

El Dia (27 febrer 1922), p. 2.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba107734/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=230282&page=1&query=

El Dia (12 febrer 1923), p. 6.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba107734/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=230096&page=1&query=

El Dia (3 març 1924), p. 3.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba132430/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=254136&page=1&query=

El Dia (25 febrer 1925), p. 2.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba132430/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=254047&page=1&query=

El Dia (15 febrer 1926), p. 1.
https://trencadis.diba.cat/dem/catalog/details/diba132430/document_list?type=Diaris-i-revistes&doc=253903&page=1&query=

Joguets de la nostra infància

Els joguets de quiosc

Per Josep Valls i Cardús

Un quiosc és una edificació de construcció senzilla, ubicat normalment en una via pública, dedicat a la venda de flors, begudes, gelats i altres productes, però sobretot periòdics. A la nostra ciutat, encara en podem trobar un, situat a la carretera de Castellar, al seu pas pels Grups de St. Llorenç.

A partir de 1950, i sobretot en els anys seixanta, setanta i vuitanta, també s'hi venien joguines molt senzilles, típiques de quiosc, que la gent anomenava «de baix preu» o també *baratijas*. En castellà, s'anomenaven de *quiosco piper*.

Als anys cinquanta o seixanta, un joguet de qualitat no era accessible a totes les butxaques. El seu baix preu, l'absència de mecanismes complicats i el fet que no necessitaven piles per funcionar va fer possible que molts nens no es quedessin sense joguines. Podríem anomenar com a més coneguts els ninos o animals de plàstic plens d'anisets de colors, els rellotges de plàstic, les tortugues caminadores, els dards afilats, les càmeres fotogràfiques de plàstic d'on, al disparar la foto, sortia un ninot que treia la llengua, les pistoles d'aigua, els xiulets i la flauta de l'esmolet, els avions de plàstic propulsats per una goma, la bola que volava al bufar per una pipa, els cotxes de llauna i de plàstic bufat, els paracaigudistes, els soldats de plàstic molts cops d'un sol color, els famosos Diablotins, que eren aquells jeroglífics de números o de lletres, on havíem d'escriure tantes i tantes paraules..., i els sobres sorpresa Montaplex o Montaman, que ens permetien muntar avions, vaixells, soldats, cotxes i moltes coses més.

Ha plogut molt des de llavors. Aquells joguets que acabaven molt sovint a les escombraries, molt malmesos de tant jugar-hi (com havia de ser), s'han convertit actualment en objectes desitjats pels col·leccionistes, i alguns d'ells han arribat a preus bastant elevats.

Si t'agrada aquest tema i vols redescobrir tota la seva història, et recomanaria la lectura del llibre *Aquells maravillosos quioscos*, de Juan P. Ferrer i Miguel Fernández, publicat per Editorial EDAF, SLU (Madrid-2016), en què els autors, grans col·leccionistes i experts en el tema, fan un senzill homenatge a aquests joguets, recordant les seves pròpies vivències i la importància que varen tenir els quioscos en aquells anys.

Els dos autors del llibre disposen de blogs que també et recomanaria: El quiosco de Akela i Those where the days.

Contemplant aquests joguets, estic segur que podries reviure molts bons records de la teva infantesa. És ben veritat que la vellesa i la infantesa són dues edats extremes que tendeixen a ajuntar-se en el temps.

Em sentiria molt feliç que així fos.

El Col·leccionisme a Internet

Per Santi Rius – srcterrassa@gmail.com

Col·leccionisme de Guardioles

Abans tothom havia tingut una guardiola i potser ara han caigut en desús, i en part crec que deu ser perquè cada vegada portem menys diners a sobre i ens hem anat acostumant més a fer servir les targetes per pagar, ves a saber.

El fet és que una guardiola era i és una curiosa forma d'estalviar uns diners i que la verdadera gràcia no és el fet d'anar guardant diners, sinó el dia en què l'obres i descobreixes la quantitat que has pogut estalviar.

Però on va començar tot això?

Les ganes d'acumular diners són quasi tan antigues com l'aparició dels diners, però la primera guardiola descoberta és del segle II aC i es va trobar a Priene (antiga colònia grega situada a Turquia). Representa un petit temple grec amb un petit forat al davant.

També se n'han localitzat d'altres a les antigues ciutats romanes de Pompeia i Herculà.

En el nostre país s'han documentat troballes entre els segles XIII i XV, de les quals podem destacar les guardioles de ceràmica de Badajoz, Palma de Mallorca, Còrdova, Alzira, Sabadell, Arévalo, Benavente, Màlaga, Ourense, Astúries o la de Xàtiva (Jávea) a Alicante.

Cal pensar que en aquells temps aquests objectes no eren per als nens, sinó que era un objecte d'utilitat per a qui volia guardar els seus diners, ja que no existien els bancs on custodiar de forma segura els estalvis.

Una curiositat és que quan pensem en una guardiola a molts ens ve al cap la forma d'un porquet i això es deu al fet que a l'edat mitjana el porquet era un animal que representava la prosperitat. Antigament tenir un porc era sinònim de tenir menjar assegurat durant tot un any i, en cas de necessitat, te'l podies vendre.

Però hi ha qui diu que l'origen del porquet és un altre i expliquen que, a l'Anglaterra del segle XV, per a fabricar estris de cuina s'utilitzava un tipus de fang de color ataronjat, que es coneixia com a *pygg*. En aquell temps era habitual fer servir olles i gerres per a guardar els diners i se les anomenava *pygg jar*; posteriorment es van dir *piggy bank* i d'aquí diuen que en prové el nom, per la semblança amb el nom del porc (*pig*).

En tot cas, la guardiola infantil a poc a poc es va convertir en un invent pensat per estimular l'estalvi entre els més petits i una mostra d'això la trobem en les guardioles metàl·liques que durant anys regalava la Caixa d'Estalvis de Terrassa (reproduïda en una de les imatges) i que potser encara molts dels lectors d'aquest article guarden a casa o recorden.

Unes altres guardioles que potser recordareu són les del Domund, que tenien forma de cap de negret, de xinès i d'altres d'origen incert, i que servien per recaptar diners per a les missions. En aquest sentit us poso una fotografia (de Roser Bosch) amb la guardiola que els del bar Catalonia (inaugurat el 1952) posaven al passeig de Terrassa per recollir diners. La nit de Reis es trencava i es portaven els diners a l'hospital de Sant Llützer.

Un altre tipus de guardioles són les mecàniques i que amb algun tipus de mecanisme fan que la moneda entri dins de l'espai destinat a l'estalvi. D'aquestes n'hi ha de diferents

materials, però les més habituals solen ser de ferro o de llautó.

No és d'estranyar, doncs, que la guardiola finalment hagi esdevingut un objecte col·leccionable, ja que la quantitat de formes i models que existeixen al llarg del món és inabastable.

Si voleu començar la vostra pròpia col·lecció podeu fer-ho visitant el web huchas-originales.es, on trobareu un munt d'ofertes originals.

Diuen que un dels col·leccionistes més importants ha estat l'holandès Ter Wolbeek, del qual diuen que tenia una de les col·leccions més grans del món.

Però si voleu viatjar una mica us recomano que visiteu el web anglès <https://web.archive.org/web/20060509194818/http://home.zonnet.nl/PiggyBank/>, on trobareu entre moltes curiositats un llistat amb la denominació de guardiola en molts altres idiomes. A mi la que m'ha agradat més és la del Brasil, ja que en diuen *cofrinho* i m'ha semblat un nom molt tendre.

Una visita curiosa pot ser la de l'Amagasaki Shinkin Bank Piggy Bank Museum of the World, que podem trobar al Japó <https://www.trip.com/travel-guide/attraction/amagasaki/amagasaki-shinkin-bank-piggy-bank-museum-of-the-world-38903762/>

A Iowa també hi ha un museu dedicat a les guardioles: <https://pentacrestmuseums.uiowa.edu/piggy-banks-iowa>

I finalitzarem aquest viatge virtual amb un web de Nova Zelanda amb guardioles força originals: <https://collections.tepapa.govt.nz/category/320899>

Guardiola del Catalonia de Terrassa

Guardiola en forma de Domus romana

Guardiola articulada antiga Jolly Nigger Bank.

Guardiola de la Caixa Estalvis de Terrassa

Per saber-ne més

Per Santi Palos

Un tomb per la selva del col·leccionisme de Tarzan (3)

Els apòcrifs de Terra Santa

A les novel·les de la sèrie original de Tarzan, en què l'element fantàstic té una presència més gran que en les seves aventures a les pantalles, Edgar Rice Burroughs (ERB) porta sovint el Rei de la Selva a societats (ciutats, regnes, estats, fins i tot continents sencers) que per algun motiu han quedat aïllades de la resta de la civilització humana i han anat fent la seva "fora del temps". Res especialment original: el "món perdut" constitueix tot un subgènere de la literatura de fantasia des que el 1885 H.R. Haggard publicà *Les mines del rei Salomó*. Era un tema força popular i recurrent en els anys 1912-1944 que Burroughs escrivia les novel·les de Tarzan. Ja a la segona, *The returns of Tarzan* (1913), l'envia a Opar, una "colònia perduda" de l'Atlàntida al bell mig de la jungla africana, de la qual l'antic Lord Greystoke marxarà amb un bon pessic de les riqueses aplegades pels oparians al llarg dels segles. Hi tornarà tres vegades, a *Tarzan and the Jewels of Opar* (1916), *Tarzan and the Golden Lion* (1923) i *Tarzan the Invincible* (1930). A *Tarzan the Terrible* (1921) troba la "vall perduda" de Pal-ul-don, on perviuen dinosaures i altres espècies animals del Triàsic, i dues d'humans. Minuni, un país en què els seus habitants no fan més de mig metre d'alçada, és l'escenari de *Tarzan and the Ant-Men* (1924). *Tarzan, Lord of the Jungle* (1927) presenta un enclavament a les muntanyes on viuen els descendents d'un grup de cavallers i croats europeus, els avantpassats dels quals es van perdre en el camí cap a Terra Santa. També comunicada en uns paratges muntanyosos hi ha la romanalla de la civilització de l'imperi romà de *Tarzan and the lost empire* (1928), mentre que a *Tarzan at the Earth's Core* (1929), Burroughs l'endinsa a Pellucidar, continent imaginari de l'interior de la Terra, que és també l'escenari de quatre novel·les seves sense el personatge. Una "tribu perduda" de cristians primitius protagonitza *Tarzan Triumphant* (1931), i a *Tarzan and the Forbidden City* (1938) surt una altra "vall secreta", també amb animals prehistòrics i dues ciutats perdudes i enfrontades.

Els lectors i col·leccionistes de Tarzan també descobriren, en el tombant de segle, un veritable "món perdut" de novel·les apòcrifes i material del personatge. Ubicació: Israel. Eli Eshed, gran estudiós de la cultura i les edicions populars israelianes, l'havia estat explorant a fons durant anys i el va divulgar publicant el 2000 *Tarzan beeretz hakodesh* (Tarzan a Terra Santa). El llibre és en hebreu, però amb moltes il·lustracions i una introducció en anglès que aviat va ser reproduïda a l'*ERBzine*¹, i, així doncs, la tasca d'Eshed coneguda per tots els tarzanòfils. A *Tarzan a Terra Santa*, que ha tingut diverses edicions, cadascuna ampliada amb dades noves, Eli Eshed documenta al voltant d'un miler de novel·les apòcrifes del personatge (ni escrites per ERB ni autoritzades per ell o pels seus hereus, que segurament n'ignoraven l'existència), totes publicades a Israel i a la Palestina pre-Israel, en llengua hebrea, entre 1939 i la dècada dels setanta. També inclou moltes portades, indexa caricatures, jocs i anuncis amb el personatge, i explica el cú-

¹ *ERBzine* (erbzine.com) és la publicació oficial de la companyia Edgar Rice Burroughs Inc., dedicada a tot allò que té a veure amb la vida i les obres de l'escriptor. Existeix, en línia, des de l'any 1996. Té un arxiu d'unes quinze mil pàgines (que es pot consultar de franc) i s'actualitza tots els divendres.

mul de circumstàncies que van fer que a Israel es produís "el conjunt més gran de pastitxos de Tarzan, autoritzats o no, mai vist a cap país". La primera i la més singular és el fet que hi corregués la brama que Johnny Weissmuller, el nedador i actor que feia de Tarzan a les pel·lícules de la dècada del 1930, era jueu. Va contribuir a l'arrelament d'aquesta (falsa) creença que la dictadura nazi prohibís el personatge en totes les seves manifestacions, potser perquè ERB, a *Tarzan the Untamed* (1919) havia presentat uns alemanys (estereotipats) com els dolents de la novel·la.² A partir d'aquí, alguns cercles del moviment sionista actius al Mandat Britànic de Palestina van promocionar Tarzan/Weissmuller com un model de jueu per als nens i els joves; un jueu "nou", fort i en contacte amb la natura, ben diferent de la imatge del jueu dèbil, lletraferit i urbà. Tarzan vivia sol enmig de la selva, enfrontat a una natura i a uns "indígenes salvatges", i se'n sortia. Els jueus hi van veure un paral·lelisme amb les seves dificultats a Palestina. "Els nostres pares estaven molt orgullosos que Johnny Weissmuller, l'autèntic Tarzan, fos un jueu, i a Palestina només Weissmuller era considerat l'autèntic Tarzan. Tots els altres actors, així com el Tarzan britànic dels llibres originals, es consideraven falsos. Per a ells era part de la necessitat d'un nou tipus de jueu fort", recorda l'escriptor Amos Oz en un llibre sobre la seva joventut³. "Tarzan per a nosaltres era un jueu, perquè sempre lluita com 'un contra molts' i perquè era intel·ligent i ple de trucs, i els seus enemics eren estúpids".

Les novel·les de la sèrie genuïna van ser traduïdes a l'hebreu al llarg de les dècades del 1930 i 1940. Tenien tant èxit que la demanda aviat va ser més forta que l'oferta, i, igual que va passar a l'Argentina, els editors començaren a encarregar i a publicar històries de Tarzan que no havien sortit de la ploma d'ERB. Eli Eshed afirma que el primer pastitx de Tarzan en hebreu es remunta a 1939. Va ser escrit per un tal David Karsik, amb el pseudònim de Sulamit Efrony. Però tingué un recorregut curt i la col·lecció aviat va desaparèixer i va caure en oblit.

L'explosió dels apòcrifs hebreus de Tarzan va començar el 1953. Els primers van ser els del segell Karnaf (rinoceront), impulsats i inicialment escrits per Aharon Amir. En diferents sèries i noms editorials, Karnaf va publicar-ne un total de 665. Amir era membre del moviment literari anomenat Els Canaaites, com ho foren tots els altres escriptors de pastitxos de Tarzan per a Karnaf, i van impregnar el personatge dels valors que desitjaven per als ciutadans d'Israel. És a dir, un Tarzan ple de vitalitat, proper a la natura i als animals, i poc intel·lectual. Signaven amb el pseudònim col·lectiu de Yovav.

Eshed ha indexat un total de divuit sèries de novel·les de Tarzan, publicades per diverses editorials. Diu que les millors són les que Miron Uriel (pseudònim d'un escriptor que no ha aconseguit identificar) signava per a l'editorial APIL. "Eren molt més llargues que les altres i normalment necessitaven almenys dos o tres números. Les històries estaven plenes de suspens i moltes d'elles eren veritables històries de terror en què Tarzan llui-

² En aquesta novel·la, Tarzan sospita que una patrulla de l'exèrcit alemany ha assassinat la seva dona, Jane, i molts dels seus fidels guerrers *waziri*, i inicia una guerra de venjança contra els responsables d'aquestes morts. Edgar Rice Burroughs fou un nord-americà amb un fort sentiment patriòtic i no tenia gens de simpatia per Hitler. En la seva sèrie de cinc novel·les ambientades a Venus, alguns estudiosos hi han vist una sàtira de les idees nacionalsocialistes. Sobre la polèmica a Alemanya de la novel·la *Tarzan the Untamed* pot llegir-se l'article "The ERB/ German incident" a <https://www.erbzine.com/mag32/3294.html>

³ *Beor Hatkhelet Ha'aza*, de l'any 1979, publicat en anglès el 1995 amb el títol *Under This Blazing Light*.

tava contra mòmies vives, monstres de Frankenstein, el comte Dràcula i fins i tot un assassí boig semblant a Hannibal Lektor.” Les millors portades, però, eren les de l’editorial Ramdor, que aprofitaven dibuixos dels còmics de Tarzan de Russ Manning i Jesse March. Les altres editorials dissenyaven sovint les portades posant-hi fotografies de Johnny Weismuller.

De l’espai exterior al Tibet

Com deuen ser aquest miler de pastitxos hebreus de Tarzan? Pel que sembla (no se n’ha traduït cap ni a l’anglès), molt variats. Els primers adaptaven les històries del *comic-book* del personatge, que la Dell Comics nord-americana va publicar entre 1948 i 1962, amb guions de Gaylord DuBois i dibuixos de Jesse Mars. Però aviat s’escrigueren històries originals. Curiosament, presenten sovint un Tarzan educat i que parla bé, més semblant al de les últimes pel·lícules amb Gordon Scott, o al de les novel·les d’ERB, que no pas al Tarzan de Weismuller. També és sorprenent que una quarta part d’aquestes històries entrin en la ciència-ficció: Tarzan impedeix invasions extraterrestres, viatja a altres planetes i també al passat i al futur, o s’enfronta a exèrcits de robots i de monstres. En algunes aventures es troba amb personatges coneguts d’aleshores (Fu-Manchú, Flash Gordon, Dràcula, el Capità Marvel, fins i tot alguns que foren imitacions d’ell, com ara Sheena o Zimbo). En l’Àfrica d’aquestes històries, Tarzan té posicionaments molt diversos, cal suposar que en relació amb el moment de la política israeliana envers el continent. En les històries més antigues, ajuda els britànics a fer front a la rebel·lió dels Mau Mau. Uns anys després, se’l pot veure posant-se del bàndol dels moviments per la independència de països africans i contra el colonialisme espanyol i portuguès. També hi ha històries en què ajuda el Dalai Lama i els tibetans en la seva lluita contra els xinesos, o posa fi a la dictadura de “Truchilo” a la República Dominicana. I, per descomptat, n’hi ha una pila en què bé ajuda el govern israelià, bé impedeix que els nazis conquereixin Àfrica i el món, o bé es troba amb la història i les llegendes jueves (a *Tarzan i les deu tribus* descobreix evidències que els romans van destruir un imperi hebreu ubicat a l’Àfrica en temps del rei Salomó).

El període fort de popularitat de Tarzan a Israel va de l’any 1954 a 1964, i el seu sùmmum es produí entre 1960 i 1962. En aquest tres anys, el fenomen va assolir nivells d’obsessió, reflectida amb cançons, caricatures i esdeveniments en què els nens jugaven a ser Tarzan, i fins i tot llibres sobre les aventures dels fans de Tarzan. També es publicaren molts còmics, i llibres de Tarzan per a nens escrits per autors coneguts, i van sorgir rèpliques i imitacions. Amb l’objectiu de contrarestar la “perillosa” influència de Tarzan en la infància, Igal Mosinzon va escriure *Chasamna*, una sèrie de llibres protagonitzats per una colla de nens herois. I Amnon Shepak i Zeev Galili, empipats per les idees d’esquerres que veien al Tarzan de Karnaf, van crear Dan-Tarzan. Aquest personatge és un noi israelià que un accident d’avió deixa sol enmig de la selva africana. Allà es criat per la neta de la simia que va tenir cura del Tarzan original, i de tant en tant viatja a Israel per treballar per al Mossad.

La popularitat de Tarzan va començar a decaure a la dècada del 1970, en què totes les sèries de pastitxos van anar tancant. Als anys vuitanta fins i tot els còmics van desaparèixer. El traspàs de Johnny Weismuller, el 1984, va despertar certa nostàlgia per Tarzan i la cultura jueva que havia representat. Però, quatre anys més tard, una col·lecció que reeditava les primeres històries de Karnaf no va passar del número 10. Tarzan ja havia acabat la seva vida comercial i era només tema de col·leccionisme.

Tarzan amb els palestins

També als països àrabs Tarzan ha estat un personatge força popular i se n’han escrit pastitxos, pel que sembla de manera paral·lela, temporalment i ideològica. Els més antics són, com els hebreus, de finals de la dècada del 1930, i es publicaren al Líban, on uns anys després va sortir una col·lecció de còmics, escrita per Faris Daher. Eli Eshed també ressenya una sèrie d’almenys vint números editada a Síria i amb distribució a tot el món àrab. Les escrivia Rabki Camal, un sirí que sabia hebreu i havia viscut a Jerusalem, on va conèixer gent del moviment d’Els Caainites, i que segurament havia llegit els tarzans hebreus. “És possible que escrivís les seves històries de Tarzan com a contrapropaganda a les històries israelianes en què Tarzan ajuda el sionisme. En aquestes històries, Tarzan es presentava ajudant els palestins i lluitant contra els malvats jueus i el seu intent d’aconseguir la dominació mundial. No cal dir que van ser editades sense el coneixement de l’empresa de Burroughs. Aquelles històries van tenir molt èxit i distribució per tot el món àrab, des d’Egipte fins al Iemen, i donaven als lectors àrabs la bona sensació patriòtica que Tarzan estava al seu costat contra Israel.” L’any 1981, James R. Nestey va publicar a la revista acadèmica *Journal of Popular Culture* l’estudi “Tarzan of Arabia: American popular culture permeates Yemen”, en què donava testimoni de la seva popularitat en aquest país de la península aràbiga, on se l’interpretava relacionant-lo amb algunes mitologies locals. Els pastitxos àrabs de Tarzan, però, encara són en bona part “terra incògnita”, i no hi ha hagut, que sapiguem, cap equivalent a Eli Eshed que els hagi buscat, catalogat i estudiat a fons.

Tarzan ha anat desapareixent dels quioscos i de l’imaginari d’aquesta regió del món, on s’han anat succeint els conflictes sagnants i les guerres des dels anys en què van començar a arribar-hi les seves novel·les i pel·lícules. Ara que passa per un moment especialment esgarriós, terrible, inhumà, que ens traga el cervell a tots, només podem acabar aquest article desitjant que tornin a haver-hi pastitxos de Tarzan en hebreu i àrab, sempre que les seves aventures siguin en recerca de l’entesa i les bones relacions entre totes les parts, i contribueixin a conquerir la pau tan llargament anhelada.

Les vinyetes del Centre Excursionista de Catalunya dels anys seixanta

Per Josep Sauret i Pont

Són molt conegudes les vinyetes emeses pel Centre Excursionista de Catalunya (CEC) durant els primers anys del segle passat per promocionar competicions d'esquí que buscaven introduir i promocionar aquest esport¹.

Per contra, ho són molt poc les dels anys seixanta, que tenien per objectiu fer publicitat d'altres aspectes del muntanyisme, com els campaments d'alta muntanya i els ral·lis, fossin d'esquí o d'alta muntanya, en un clar precedent del que avui són les curses de muntanya (*trail running*).

El 1960 es va fer el campament d'alta muntanya en el llac d'Amitges (Pallars Sobirà) fent servir en part el barracó, ja sense ús, construït per Hidroelèctrica de Catalunya quan va fer les obres d'aprofitament hidroelèctric del llac.² Més endavant, i fetes les obres oportunes, el barracó es va transformar en un verdader i nou refugi de muntanya que fou inaugurat el 25 de setembre de 1966.

Amb motiu d'aquest campament es va emetre un bloc de 4 vinyetes diferents que presentem. Estan basades en uns dibuixos d'autor desconegut, en què veiem: els pics anomenats *agulles*, el llac, el campament i la flora d'alta muntanya. Les va imprimir Gráficas Marina de Barcelona. Cada vinyeta mesura 5,4x6,3 cm i té un dentat 9. Ens sorprèn la denominació "A Mitges" de les vinyetes, que no és la correcta, ja que s'escriu "Amitges" en una sola paraula. Entenem que fou un error tipogràfic.

A part de les vinyetes presentem una prova d'impremta sense dentar, en blanc i negre sobre una cartolina.

L'any següent, el 1961, es repeteix l'emissió de vinyetes amb motiu del nou campament d'alta muntanya de Llosas.³ Són de característiques similars igualment basades en dibuixos de paisatges de la zona.

No hem trobat cap nova emissió ni referència a la revista *Montaña*, actualment *Muntanya*. Tampoc n'hem trobat referències a les actes de la secció, per la qual cosa pensem que no es feren més vinyetes de propaganda per ajudar a cobrir les despeses dels campaments d'alta muntanya.

Voldríem remarcar que la imatge de la part inferior esquerra la trobem reproduïda uns anys després, com a tancament del article d'Ignasi Colomer a *Montaña* n° 96 de març-abril de 1965

¹ Molina Bellido, Joan Francesc. "Un parell de vinyetes del Centre" a *Muntanya* n. 905, set. 2013. "Esports d'hivern a Ribes de Freser" a *Muntanya* n. 906, des. 2013. "Vinyetes de les valls de Ribes i Núria" a *Revista del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Ripoll* n. 78, maig 2016

² Sala Albareda, Josep Maria. "El nuevo refugio de A Mitges" a *Montaña* n. 105, set.-oct. 1966

³ Creiem que es refereix al Ibón de Llosás i a un pic del mateix nom a la zona de l' Aneto.

Imatge 1. Bloc de 4 vinyetes sobre el XXXVIII campament d'Alta Muntanya que es va fer al peu de les agulles d'Amitges. Se'n va fer una edició en blanc i negre sobre cartolina, com a prova de les vinyetes definitives. El full fa 15,8 x 18,6 cm.

Imatge 2. Bloc de 4 vinyetes sobre el XXXIX Campament d'Alta Muntanya a Llosàs

En relació amb els ral·lis sabem que varen començar el 1959, que els reglaments han anat variant en funció de les experiències obtingudes en els anys precedents, que els equips han sigut de tres o quatre persones que han tingut total llibertat per triar els itineraris i que només havien de complir uns horaris màxims i amplis. Una de les característiques comunes ha estat l'alta muntanya del Pirineu, la pujada a cims i aprofitar dos o tres dies festius.

També aquí trobem vinyetes de característiques similars, mides i dentats iguals. La primera és de 1964 per promocionar el VI Ral·lye d'Alta Muntanya. És també una emissió de quatre vinyetes en bloc, totes iguals. Basades en un dibuix de la zona, van signades a la part inferior esquerra per Antoni Gelabert i Casas.⁴

Imatge 3. Bloc de quatre vinyetes fent publicitat del VI Ral·lye d'Alta Muntanya, competició feta el 1964

Les altres vinyetes que hem trobat corresponen al 1967. Els fulls d'emissió tenen també quatre vinyetes cada u. En aquest cas són iguals dos a dos i cada parella anuncia un esdeveniment. Una fa propaganda del ral·lye a peu i l'altre del ral·lye d'esquí. No estan signades, raó per la qual desconeixem l'autor dels dibuixos que varen servir de base. Com a novetat hi trobem les dates de realització de les competicions.

Imatge 4. Bloc de quatre vinyetes que combinen publicitat de dues competicions del 1967

La realització d'aquestes vinyetes fou aprovada per la Junta de la Secció de Muntanya del 2 de gener de 1967. El Sr. Gelabert va presentar diferents models i aquests varen ser els elegits.

Imatge 5. Un dels models presentat a la Junta i no triat. L'original pertany a l'arxiu del CEC.

⁴ Antoni Gelabert i Casas (1911-1980). Advocat, artista i gravador. Destacaríem els seus innumerables exlibris, amb premis internacionals. Es va dedicar també a l'ensenyament. Republicà exiliat, com a represàlia no se li va permetre donar classes durant els primers anys de la seva tornada a Barcelona. Membre actiu del CEC, va ser entre altres coses el promotor dels campaments d'estiu.

Diríem que aquesta fou l'última emissió, ja que en la reunió de la Junta de la Secció del 12 de juny del mateix any es parla del poc èxit en la venda de les vinyetes, de manera que no es cobria ni tan sols el cost de la impremta presentat per *Gráficas Marina*, que seguia fent la gravació i emissió de les vinyetes. En efecte, en els llibres de comptabilitat de l'any només hem trobat, al setembre, per aquest concepte, dos ingressos de 381 i 500 pessetes, en front d'una factura de 8.745.

Ens dona constància d'aquesta afirmació d'abandonar la publicitat a través de les vinyetes el fet de no haver-ne trobat cap de posterior.

Notes:

El nostre agraïment a l'Arxiu Nacional de Catalunya, dipositari actualment de l'arxiu del CEC, i als amics J. F. Molina i M. Queralt pel seu assessorament en temes específics.

Les mides de les imatges, per raons de formatació, no es corresponen a la realitat.

Les imatges, excepte aquelles en què es diu el contrari, corresponen a la col·lecció de l'autor.

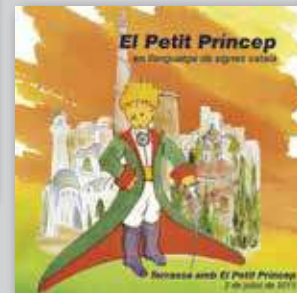
Quan no sabem què fer-ne, dels llibres

per Sara Muñoz (extret d'El Punt Avui, 18/2/2024)

El camí que pren la nostra vida, i també la impossibilitat de viure en una mansió de mides extraordinàries, ens obliga a desfer-nos progressivament d'objectes personals i de tota mena d'estris que han tingut un valor important per a nosaltres. Llencem roba, mobles, paperassa, joguines de la canalla... Sovint, amb ànims de renovació i amb l'alegria que comporta una estrena. I no fem un funeral cada cop que ens desprenem d'aquells objectes, ni tan sols si els vam adquirir com un tresor. En canvi, quan arriba el moment en què acceptes que a casa sobren llibres de lectura perquè el següent volum que entri per la porta haurà de reposar al costat de les olles o del paper del vàter o no saps com t'ho faràs, ho vivim com un drama. Per què ens costa tant desfer-nos dels llibres? Hi ha obres que hem començat tres cops i no hem passat de la pàgina deu però allà reposen, per si algun dia arriba la quarta oportunitat. N'hi ha d'altres que ni tan sols has passat de la portada, però ocupen un lloc privilegiat a l'estanteria perquè fan goig. Sabem que dels llibres que ja hem consumit, no n'arribarem a rellegir ni el 0,5 per cent. Però som incapaços de cedir-los perquè altres en gaudeixin. Quan ens desfem dels llibres de lectura tenim la sensació que ens estripen una part del nostre cos. Una afecció que es reproduïx també amb els discos que no tornarem a escoltar, amb les pel·lícules en VHS o DVD, o amb els CD de música que han estat substituïts per les plataformes. Per sort, mentre busco una solució poc dolorosa a alguns dels llibres de casa, topo amb els comentaris d'un parell de bibliotecàries. Si algú sent amor pels llibres, sens dubte són elles. Ho tenen ben clar i ens venen a dir que els cedim, o els llenquem, i deixem de ploriquejar.

Botiga del col·leccionista

Festa Major de Terrassa.
Cartells Anys 1900-1914
Edició 2024, 14a sèrie,
12 sobrets en color, 2€

- Auques
- Ed. limitades i numerades: 3€
- Festa Major de Terrassa 1929
- XI Fira Modernista de Terrassa
- A toc de pito de Jacint Morera
- Col·leccionistes de Terrassa
- Auca de Feliu Formosa
- Auca de Salvador Alavedra Invers
- Calendars de butxaca
- Sèries de 8 unitats: 3€
- 2013, dibuixos d'A. Sebastià i Querol
- 2014, dibuixos de Pere Prat i Rius
- Catàlegs d'exposicions 3€
- Papers de Guerra
- El Petit Príncep
- Cotxes Scalextric, un món de col·leccionisme
- Els Goigs de Terrassa
- Herois de paper
- El món de les auques
- El Petit Príncep
- DVD en llenguatge de signes català: 5€ - **exhaurit**
- Medallística
- Disposem de medalles commemoratives de ben diversos esdeveniments i personalitats. Preu a convenir.
- Monedes de Terrassa Facsímils
- Augmentat del senyal de Terrassa incús i anepígraf, estampat el 1472, a la guerra dels Remences: 10€
- Augmentats dels sisens d'aram encunyats a la Universitat forana de Terrassa durant la guerra dels segadors (1640-1652): 10€

Vinyetes

- Col·lecció de 32 vinyetes nacionalistes: 5€

Goigs

- Sta. Maria d'Ègara 2013: 1€
- St. Jordi 2014: 1€
- St. Pere, St. Miquel i Sta. Maria d'Ègara 2014, ed. commemorativa i numerada 4 pàg: 5€
- Identitat de Catalunya: 1€
- St. Fiacre: 1€
- Als Patriotes Catalans 2017: 1€
- Als Patriotes Catalans 2018: 1€
- Als Patriotes Catalans 2019: 1€

Pins de l'Associació

- 40è aniversari amb escut i corona: 1,50€
- Logo 2005-06 coure: 1,50€
- Logo 2005-06 platejat: 1,50€

Punts de llibre

- Sèries de 7 unitats: 3 € cadascuna
- Xemeneies de Terrassa, 1a sèrie - **exhaurit**
- Capgrossos de Terrassa, 2a sèrie
- Capgrossos de Terrassa, 3a sèrie
- Capgrossos de Terrassa, 4a sèrie
- Capgrossos de Terrassa, 5a sèrie
- Capgrossos de Terrassa, 6a sèrie
- Capgrossos de Terrassa, 7a sèrie
- Capgrossos de Terrassa, 9a sèrie
- Preu especial les 7 sèries dels Capgrossos de Terrassa: 18€
- Teixits Modernistes, 8a sèrie
- Dissenys Modernistes, 10a sèrie
- 40 anys Minyons de Terrassa, 11a sèrie
- Automotors elèctrics, 12a sèrie

Sobrets de sucre

- Sèries de 6 unitats: 0,5€
- Masies de Terrassa, dibuixos de Montserrat Font, 1a sèrie - **exhaurit**
- Parc de Vallparadís de Terrassa, fotografies de M. Paraira, 2a sèrie
- A toc de pito, dibuixos de Jacint Morera, 3a sèrie - **exhaurit**
- Fira Modernista de Terrassa del 2016, 4a sèrie, 12 sobrets color: 2 €
- Festival Jazz Terrassa, 5a sèrie, 12 sobrets color 2€ - **exhaurit**
- Festival Jazz Terrassa, 6a sèrie, 12 sobrets color 2€ - **exhaurit**
- Festival Jazz Terrassa, 7a sèrie, 12 sobrets color 2,5 € - **exhaurit**
- 40 anys Minyons de Terrassa, 8a sèrie, 12 sobrets color 2,5€
- Premis d'Honor de les Lletres Catalanes (1969-1993), 9a sèrie, 25 sobrets en color, 5€
- Premis d'Honor de les Lletres Catalanes (1994-2018), 10a sèrie, 25 sobrets en color, 5€
- Cartells del Carnestoltes de Terrassa, 11a sèrie, 12 sobrets en color, 2,5€
- Cartells del Carnestoltes de Terrassa, 12a sèrie, 12 sobrets en color, 2,5€
- Cartells del Carnestoltes de Terrassa, 13a sèrie, 12 sobrets en color 2,5 €
- Cartells de la Festa Major de Terrassa, 14a sèrie, 12 sobrets en color 2,5 €

En venda a la Fira Mercat a la Rambla d'Ègara, els dissabtes de 10 a 14h. a la seu social i a col·leccionistesdeterrassa@gmail.com.

COLLECCIONISTES
DE TERRASSA

Agenda

E exposició
C conferència
T trobada

F fira, mercat d'intercanvi
I intercanvi sobrets sucre
R reunió de junta

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
2024						
1	2	3	4	5	6	7
abril						
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	1	2	3	4	5
maig						
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2
juny						
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
juliol						
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Venc/canvio/ dono/busco/ compro/...

Aquesta secció és gentilmente oberta als vostres anuncis breus, envieu-ne el text a coleccionistesterrassa@gmail.com

Objectes en liquidació de l'Associació:

- Màquina portàtil d'escriure Olivetti Lettera 25 amb maleta, en bon estat, 25 €
- Tapes d'àlbums segells Unicef, d'Espanya, de diversos països amb anelles, a 1 €.
- Jocs de fulls nous d'Espanya, anys 1975/1979, 1971/1981, 1981. Donació estimativa.
- Catàlegs Yvert et Tellier anys 80, 1€ cadascun.
- Clauers d'arreu, 4 x 1 €.
- Milers de fulls de Loteria Nacional de España.
- Àlbums de segells de ben diversos països:
- Cuba amb milers de segells, 40 €.
- Àfrica amb milers de segells, 25 €.

Rosaris

Intercanvi i compra 606 974 623

Mickey Mouse

Tot tipus d'objectes 606 974 623

Encenedors

Amador Magdaleno, 931 198 979

Joguets de llauana i tren de "escala 0" (tipus Payà)

Josep Valls, 648 920 279

Plaques de cava

Intercanvi i/o compra
Jaume Bou, 639 374 919

Sobrets de sucre

Miquel Paraira
690 665 392 / 937 855 565
mparaira@yahoo.com

Goigs

Intercanvi i/o compra
Francesc Comellas, 609 935 713

Punts de llibre

Antoni Antolí, 617 251 811 intercanvi

Programes Cine Domènec

de Rubí 1942 a 1961 complets, dos àlbums.

Jordi Presas, 640 225 724

Joan Ferrer, 618 618 472

L'Associació de Col·leccionistes de Terrassa no es fa responsable dels punts de vista expressats en els articles signats pels seus autors ni els comparteix necessàriament. Alhora, recomana i n'autoritza la seva difusió sempre que se n'indiqui la procedència. Seguint el compliment de la LO 15/1999, de protecció de dades de caràcter personal, l'informem que les seves dades personals de què disposem estan incorporades a un fitxer amb la finalitat de permetre la gestió social de l'associació amb els seus socis. Aquest fitxer, de titularitat i responsabilitat de l'Associació, pren totes les mesures necessàries per garantir la seguretat i confidencialitat. Li comunicuem el seu dret a accedir, rectificar, oposar-se, i si escau, cancel·lar les seves dades personals del fitxer del qual som responsables mitjançant un correu adreçat a coleccionistesterrassa@gmail.com, o per correu postal a la nostra seu social. L'opinió de l'Associació no coincideix necessàriament amb la dels articles firmats.

Publicació periòdica informativa de l'Associació de Col·leccionistes de Terrassa
Rambla d'Ègara, 340 - LaFact
Terrassa 08221 Terrassa
GPS: X 415897 Y 4539238
Cel: coleccionistesterrassa@gmail.com
Dipòsit legal B-28609-2011
ISSN 2014-3265 / ISSN Internet 2014-587X

Fires, mercats i trobades

www.eltroc.org

Fira-mercat d'intercanvi

Promoció del col·leccionisme i antiguitats

Tots els dissabtes de 10 a 14 h a la rambla d'Ègara de Terrassa.

Intercanvi sobrets de sucre

Periòdicament fem intercanvis a la seu social de l'Associació de 10 a 13.30h.

Accés pel carrer Torres Garcia s/n LaFact.

Seu social

Oberta els dimecres i divendres no festius de 18 a 20 h.

El mes d'agost no hi ha activitats.